

פרוטוקול מס' 7/16

מישיבה של ועדת החוקה, חוק ומשפט, שהוקיימה ביום ג', י' בטבת, תשט"ו - 4.1.55 בשעה 16.30.

בכח:

- חברי הוועדה:
 - מ. אונא - היו"ר
 - ע. איכילוב
 - ב. אזניה
 - י. בר-יהודה
 - ד. בר-רב-האי
 - ש. הלל
 - ז. ורהפטיג
 - י. קליבנוב
 - מ. קסיס
 - ח. רובין

מוזמנים:

- ד"ר רוזן - שר המשפטים
- מר ידין - נציג משרד המשפטים
- מר צילן - נציג משרד הפנים
- מר סילברסטון - ביועץ המשפטי של משרד הפנים
- מר קדמי - המתרגם לערבית

נעדרו:

- ע. אסף
- מ. בגין
- י. בדר
- י. הררי
- ת. טובי
- י. כסה
- ש. לורנץ
- ע. מימון
- מ. סנה
- י. שפירא
- ר. שרי
- ב. שסון
- א. תבורי

סדר-היום:

חוק הבחירות לכנסת, תשט"ו - 1954.

===

פני פותח את הישיבה.

היו"ר מ. אונא:

אני ביקשתי לחזור ולדון בסעיף 15.

ח. רובין:

נחזור ונדון בזה סחר בכוקר, בסיום הדיון על החוק.

היו"ר מ. אונא:

אנו עוברים עכשיו לסעיף 25. אני חושב שאפשר הבאים אחריו ללא דיון, כל אלה שינויים

להצביע על טעיה זה ועל לא עקרוניים.

לגבי סעיף 25 ברצוני להעיר, כל לפי החוק המונח לפנינו התקופה בה ניתן לחברי ועדות הבחירות בכל סטחי הארץ היא יותר ארוכה מהתקופה שנקבעה לפני חוק הבחירות לכנסת השנייה.

מר צילן:

חוטא חנועה בלתי-סוגבל לפי חוק הבחירות לכנסת

או.

בסעיף 28 מדובר על מסירת רשימות הבחורים לחברי ועדת הבחירות המרכזית ופעולה זו אינה קשורה

סר צילון:

בתאריכי בחירות אחרים.

אנחנו ככל זאת גבדוק תאריך זה בוועדת המסנה לקביעת התאריכים לבחירות.

היו"ר ס. אונא:

ה ח ל ט ה

הסעיפים 25, 26, 27, 28 ו-29 - נתקבלו.

אנחנו חוזרים עכשיו לדון בסעיף 3.

היו"ר ס. אונא:

ה ח ל ט ה

סעיף 3(1) בנוסח המוצע על-ידי הממשלה - נתקבל.

המליצות לחה"כ בגין מסנה.

י. בר-יהודה:
אני חוזר על בקשתי כי ההצבעה על סעיף מסנה (3) תיערך לפני ההצבעה על סעיף מסנה (2), כי בהתאם לזה אוכל להחליט אם להציע הצעה אלטרנטיבית לסעיף מסנה (2).
אני רוצה לתקן את הצעתי האלטרנטיבית אשר בסיכום נוסחה לא נכון. אני מציע: זכות הבחירה תהיה לאזרח ישראלי או לתושב ישראלי שנולד בישראל.

ע. איכילוב:
אני רוצה להזכיר לחברים כי בעת הדיון על חוק זה במליאת הוועדה נתקבלה החלטה עקרונית, כי יש להטאיר גם את עקרון התושבות, נוסף לעקרון האזרחות.

ה ח ל ט ה

הוחלט למחוק את הסעיף 3(3).

סר צילון:
לאחר שהוחלט למחוק את סעיף מסנה (3), אני מציע להוסיף בסעיף 16(א) את הפסקה: "סר הפנים יכין רשימות האנשים הזכאים לבחור לפי סעיף 1 הרשומים במרשם התושבים מיום...". פירוש הדבר שהעקרון לקביעת זכות בחירה הוא אזרחות, אבל ביצוע זכות זו הוא לפי מרשם התושבים.

י. בר-יהודה:
אינני יכול לקבל הצעה זו, מפני שאי-אפשר להחליט על טכניקה של הכנת רשימות בוחרים המבוגדת לעיקרון שלפיו יש להרכיב את הרשימות. אם רוצים להכין את רשימות הבחורים על-פי מרשם התושבים יש לומר כי קיים גם עקרון התושבות, אם כי אני מתנגד לכך.

ע. איכילוב:
אני מבקש שהיוסב-ראש לערוך הצבעה עקרונית על כך אם יש לכלול בחוק גם את עקרון התושבות.

היו"ר ס. אונא:
אינני יכול למלא את בקשת חה"כ איכילוב. הוועדה החליטה זה עתה למחוק את סעיף מסנה (3) ויש לראות בזה הצבעה עקרונית הטוללת הכללת עקרון התושבות בחוק.

י. קליבנוב:
לאחר מחיקת סעיף מסנה (3) יוצא שלכל אזרחי ישראל שאינם תושבי הארץ - ניסגם רבים כאלה - יש זכות בחירה. היינו, משרד הפנים חייב לכלול אנשים אלה ברשימת הבחורים, ועל-פי רשימת הדרכונים אפשר לברר היכן אנשים אלה נמצאים. פירוש הדבר שזכות הבחירה של אדם הנמצא בחוץ-לארץ איננה מבוססת על אפשרותו לערער על כך שלא

או.

י. קליבוב:

נכלל ברשימת הבוחרים ולבקש שיוסיפו את שמו, אלא מסדר הפנים ביוזמתו-הוא צריך לכלול גם אלה הנמצאים בחוץ-לארץ ברשימת הבוחרים. הסדר כזה קיים גם במרצות אחרות, בהן זכות בחירה ניתנת גם לאזרחים הנמצאים בחוץ-לארץ, אם בצבא, אם בשירות המדינה ואם מסיבות אחרות.

היו"ר ס. אונא:

למעשה כמעט כל אזרחי ישראל הנמצאים בחוץ-לארץ רשומים במרשם התושבים, ולכן גם אם רשימת הבוחרים תוכן על-סמך מרשם התושבים, הם ייכללו בה. במקרה ואחד מאנשים אלה אינו רשום במרשם התושבים, הוא יוכל לטעון שיש לו זכות לבחור מפני שהוא אזרח ישראלי, ושמו יוכנס לרשימה.

י. בר-יהודה:

על כן יש לזכור כי גם מי שאינו מופיע במרשם התושבים, אך מטלא אחר-תנאי הגיל והאזרחות יש לו זכות בחירה.

מר ידין:

לדעתי, סעיף 16(א) צריך להשאיר ללא שינוי, ואי-אפשר לשלב בו מחדש את ענין מרשם התושבים, כאילו בתור קואליפיקציה, לאחר שהוחלט על מחיקת סעיף מסנה (3). אפשר רק להסתמך על סעיף 16(ב) האומר שרשימות הבוחרים האזוריות יכללו אותם האנשים אשר ביום 31 לדצמבר הקודם ליום הבחירות היו רשומים במרשם התושבים כתושבי אותו האזור.

ב. אזוביה:

אינני יכול להסכים לדעתו של מר ידין. אמנם נכון הוא שתושבות לא נתקבלה כאחת התכונות המקנות זכות בחירה, אבל אינן כל דרך אחרת להוכיח אזרחות אלא על-ידי רישום במרשם התושבים. ישנם אמנם אנשים אשר מאיזו סיבה שהיא לא נכללו במרשם התושבים, אך הם בכל זאת אזרחים ויוכלו להשתתף בבחירות. אולם אם לא נקבע כי הבסיס להכנת רשימות הבוחרים הוא מרשם התושבים, לא יהיה כל בסיס אחר להכנת הרשימות. על כן אני תומך בהצעת מר צילן להוסיף לסעיף 16(א) פסקה האומרת ששר הפנים יכין את הרשימות על-פי מרשם התושבים. אם תוספת זו לא תתקבל תהיה סתירה בין סעיפים 16(א) ו-16(ב), כי בסעיף 16(ב) נאמר שברשימות הבוחרים האזוריות יכללו אלה אשר רשומים במרשם התושבים.

היו"ר ס. אונא:

האם לא יתכן מצב כזה שמי שזכאי לבחור על-פי סעיף 1 לא נכלל ברשימת הבוחרים, מפני ששמו לא מופיע במרשם התושבים, ויטען כי על כן יש לפסול את הרשימה כולה?

מר ידין:

אזרח ישראלי הנמצא בחוץ-לארץ ומסיבה זו אינו רשום במרשם התושבים כתושב איזור כלפי משרד הפנים, לא ייכלל ברשימת הבוחרים האזורית. במקרה ואזרח זה יחזור ארצה הוא לא יוכל לטעון בבית-המשפט העליון כי יש לפסול את רשימת הבוחרים בשלמותה מפני ששר הפנים לא עשה את המוטל עליו על-פי חוק זה, אלא הוא רק יוכל לבקש כי שמו יידעם באחת מרשימות הבוחרים האזוריות.

ש. הלל:

ברצוני לעורר שתי שאלות. ראשית, רשימות הבוחרים הן אזוריות ועל כן נשאלת השאלה באיזו רשימה יופיע אדם שהוא אמנם אזרח ישראל אך איננו תושב הארץ ובא ארצה רק לבחירות. שנית, אינני בטוח אם במקרה של אזרחי ישראל תושבי חוץ בית המשפט העליון לא יפסוק שיש לאפשר להם להצביע במקום מושבם בחוץ-לארץ.

ד. בר-רב-האי:

יש להבחין בין הטגולות המספספסיות המקנות זכות לבחור לבין הטגולות הטכניות המאפשרות לממש זכות זו. לכל אזרח ישראלי הזכות לבחור וזכות זו יכולה להיות מוגשמת רק בארץ. דבר זה מתפרש סעיף 8א (אזור לתוצאות בחירות). אשר לשאלתו השניה של חה"כ הלל, הרי אדם אשר יבוא מחוץ-לארץ ויבקש שיוסיפו שמו לרשימת בוחרים באיזה אזור הוא ירצה להצביע.

היו"ר ס. אונא:

לסט מביעת פקפוקים וספקות הייתי בכל זאת מציע לומר בחוק, כי הבחירות מתקיימות רק בתחום שטחה של ישראל.

ז. ורתפטיג:

בין אזרחי ישראל הנמצאים בחוץ-לארץ יש להבחין שני סוגים. הסוג הראשון, עליו נמנים עשרות אלפי אנשים, אלה הם אזרחי ישראל שהיו בארץ ועזבו אותה לצמיתות, היינו הם "יורדים". אנשים אלה נשארו אזרחי ישראל, אף כי נמחקו מרשם התושבים. על הסוג השני נמנים מאות או לכל היותר אלף או אלפיים איש. אלה אנשים אשר יצאו לחוץ-לארץ בסליחות טובות, הן מטעם משרד החוץ והן מטעם רשות אחרת או סטודנטים הלומדים שם.

אלה אשר הציעו למחוק את סעיף מסנה (3) התכוונו בוודאי להבטחת זכות בחירה לסוג האזרחים השני. אך אני חושב שעל-ידי הבטחת זכות בחירה למספר אנשים לא גדול אנו עלולים לגרום לתסבוכת גדולה מאד, מפני שגם אלה שהם בבחינת "יורדים" יוכלו לטעון כי מגעת להם זכות בחירה. גם אני הצעתי למחוק את סעיף מסנה (3) כי אינני חושב שחתימת הסופי לריסום מרשם התושבים לגבי הבחירות צריך להיות ה-31 בדצמבר. אך לעומת זאת הצעתי להוסיף בסעיף מסנה (2) את המלה "תושב", כדי שאחת התכונות להקניית זכות בחירה תהיה תושבות בארץ ביום 31 בדצמבר האחרון שלפני הבחירות. אם יתברר כי אדם בגלל טעות איזו שהיא לא נכלל מרשם התושבים, הוא יוכל לערער על כך גם אחרי ה-31 בדצמבר.

י. בר-יהודה:

כדי למנוע ספקות שהועלו על-ידי חה"כ הלל וורהפטיג אפשר להוסיף פסקה האומרת כי הבחירות הן רק בתחום גבולותיה של הארץ.

הוויכוח אשר מתנהל כאן הוא לא סביב הריסום מרשם התושבים, כי אם סביב השאלה אם זכות בחירה צריכה להצטנן רק לתושב הארץ. לדעתי, כדי לתת תוכן לעיקרון זה יש להגדיר בחוק מה זה תושב. מסוים שלפי ההגדרה הסופיעה עכשיו בחוק תושב הוא אדם אשר סמו מופיע במרשם התושבים, ולמעשה אדם כזה יכול להיות בחוץ-לארץ אפילו 10 שנים, אך מכיוון שסמו לא נמחק מרשם התושבים הוא עדיין נחשב לתושב הארץ. אפשר היה אולי לקבל את העיקרון הנהוג באנגליה, כי אזרח אנגלי הממלא אחר תנאים מסויימים יש לו זכות בחירה גם אם הוא גר מחוץ לגבולות האיים הבריטיים. אך אינני חושב שמישהו בוועדה רוצה להציע הצעה כרוח זו.

הובעו כאן חסרות סיוורדים עלולים לבוא ולטעון לזכות בחירה. אדרבא, אני חושב שננסח כולנו אם הם יבואו, כי הם יצטרכו להגיע הנה תוך תקופת הערעורים על רשימות הבוחרים ועל כן יימצאו בארץ זמן רב, ויתכן כי אחדים מהם אף יחליטו להסאר כאן.

ע. איכילוב:

אני מציע להוסיף בחוק את הפסקה הבאה, ואבקש את היועץ המשפטי לנסחה ולכללה בסעיף המתאים: סמו של אזרח ישראלי הנמצא בחוץ-לארץ יירשם ברשימת הכלפי באותו האזור בו גר לפני נסיעתו. אני חושב שזה יפתור את בעיית אותם האנשים הנמצאים בחוץ-לארץ בתפקיד ואינם מוכנים לוותר על זכות ההצבעה.

מר סילברסטון:

אם לאחר שהוועדה החליטה על מחיקת סעיף מסנה (3) היא רוצה לכתוב בסעיף 16 כי הבנת רשימות הבוחרים היא על-פי מרשם התושבים, הרי כאילו לא מחקה דבר. הסיבה לכך היא כי במרשם התושבים רשומים אנשים אשר נמצאים בארץ לפחות 3 חדשים. לכן מי שלא יהיה בארץ 3 חדשים לפני ה-31 בדצמבר לא יופיע במרשם התושבים וסמו לא יכלל ברשימת הבוחרים.

הפתרון היחידי לבעיה זו הוא הכנת רשימת בוחרים מיוחדת בה יופיעו שמותיהם של אותם האזרחים אשר אינם רשומים במרשם התושבים ועל כן לא נכללו ברשימות הבוחרים האזוריות.

ס. הלל:

יתכן באמת כי המוצא היחידי להבטחת זכות בחירה לאותם האזרחים הנמצאים בחוץ-לארץ הוא הכנת רשימת בוחרים מיוחדת. נאמר כאן, כי רצוי לכתוב בחוק שהבחירות בערכות רק בתחום הארץ. אני מתחיל לחשוב, כי דבר זה איננו צודק מפני שיסנם מאות אנשים הנמצאים בחוץ-לארץ בסליחות המדינה ותנאי כזה יטלול מהם את זכות ההצבעה.

או.

סר ירינו:

חה"כ הלל נ'עה כאן בדבר אחד. לא כל מי
שיס' לו זכות בחירה יכול להגשים זכות זו. אזרחי
ישראל הנמצאים בחוץ-לארץ מצבם לגבי הגשמת זכותם לבחור כמצב החולים
והאסירים, אשר גם כן אינם יכולים למסס את זכות הבחירה שלהם.
אך אני חושב גם לאנשים שהם אזרחי ישראל, אלא מסומם מה אינם רטומים
במרטם התושבים, יס' לתת את זכות ההצבעה על-ידי הכללתם באחת מרטיסות
הבוחרים האזוריות. לפי ניסוחו הנוכח של החוק אזרח ישראל אשר אינו מסלא
אחר התנאים המפורטים בסעיף 16(ב) אינו יכול לבחור, ואני חושב סמצב כזה
אינו צודק.

על כן, מבלי לדבר על ביצועה הטכני של הצעת, אני
מציע להוסיף סעיף בדבר עריכת רטיסות בוחרים של אותם האזרחים אשר אינם
נמצאים בארץ, והודיעו כי יבואו ארצה לבחירות ומבקשים לכללם ברטיסת
הבוחרים.

סר צילון:

יס' להניח שכל תושב הארץ רטום במרטם התושבים, אלא
אם חלה הסמטה, אם כי עו היום לא ידוע לי על אף סקרה
כזה. אשר לאזרחי ישראל הנמצאים בחוץ-לארץ, הרי אלה העוזבים את הארץ
לא לצמיתות סמטיכים להיות רטומים במרטם התושבים ועל כן יופיעו גם
ברטיסת הבוחרים. אזרחי ישראל העוזבים את הארץ לצמיתות - כוונתי לאלה
אשר סודיעים לנו על כך - נסחקים סמרטם התושבים, ואני חושב כי בזה
נפתרת בעיית היורדים סדובר עליה כאן.
נסאלת הסאלה כיצו אותם אזרחי ישראל הנמצאים בחוץ-לארץ
והסופיעים ברטיסת בוחרים יוכלו למסס את זכות ההצבעה שלהם. כאן אני
סמכים עם סר ידין כי אין באפסדותנו לדאוג לכך סכל מי שיס' לו זכות בחירה
יסמס זכותו זו. כסם סחולים ואסירים אינם יכולים להגשים את זכותם לבחור,
אף כי הם סופיעים ברטיסת הבוחרים, כך גם האזרחים הנמצאים בחוץ-לארץ
לא יוכלו לעשות זאת.
לאור כל זה הנני חוזר בי מהצעתי הקודמת ואני מציע
כי סעיף 16 יסאר ללא סינוי.

הינו"ר ס. אנזא: עלינו להפסיק עכסיו את היטיבה. נמטיף בדיון סחר.

היטיבה ננעלה בסעה 18.00.